

FORSØK MED TØRKING AV STRØTORV PÅ ANDØYA

Av herredsaagronom Kåre Stavset

Innleiing.

Torvstrø til dyrkingsmedium i gartneri og hagebruk har fått stadig større betydning. Nord-Norge har mye myrjord, men har ikke hatt noen torvstrøbedrift og torvstrø måtte derfor tilføres fra andre landsdeler eller fra utlandet. I 1967 tok gartnerforeningen i landsdelen opp spørsmålet om det kunne la seg gjøre å produsere torvstrø på Andøya.

I 1968 ble en del myrer undersøkt og prøver av torven ble sendt til dyrkingsforsøk på Statens forsøksgard Kvithamar, Hagebruks-skulen på Rå i Kvæfjord og ellers til Jensvoll gartneri i Bodø.

Resultata fra disse forsøka viste at torva var svært god til dyrkingsmedium. Eieren av Nordseter gartneri var interessert i å komme i gang med en torvstrøbedrift og prøvedrift kom i gang fra 1969.

Det synt seg snart at det største problemet var å få torva så tørr at den kunne pakkes i baller med maskin.

For å finne ut den beste tørkemetode startet en opp med et tørkeforsøk høsten 1969 og som nå har pågått i 5 år.

Det norske myrselskap og Andøy kommune har støttet forsøket ved konsulenthjelp og ved tilskudd til forsøksmateriell.

Forsøksopplegget.

En tok sikte på å finne fram til praktiske tørkemetoder og å sammenligne disse. En valgte derfor: *Tørrking på bakken. Tørrking i skur. Tørrking i hesjer.*

Tørrking på bakken.

Tørrking på bakken er den billigste, men også den som har synt seg mest usikker. Det har synt seg at det er bare noen få dager i juni—juli at torven er tørr og dersom en ikke da får den under tak og den blir gjennomvåt, tørker den ikke mer opp det året. Men passer en godt på torva og plukker den sammen i muer når den er tørr og dekker muene med plast, har en kunnet berge inn en god del torv ved bakkettørrking.

Tørrking i skur.

Til forsøket ble det oppført to skur med grunnflate 5 x 2 m med sprinkelgolv og ribbevegger. Det har synt seg nødvendig å ha vegger som hindrer at slagregn og driv bløyter opp torva inne i skura. Dette oppnår en best med å ha en forholdsvis tett vegg på den sida som er mest utsatt for regn og snødriv og at en i tillegg har en åpen

sprinkelvegg på innsida, slik at torva ikke kommer i kontakt med ytterveggen. I skura får en da gjennomtrekk uten at det driv inn og det har synt seg at en kan legge inn torv som er nokså rå i juni og at torva har vært tørr i februar—mars.

Hesjetørrking.

De har blitt prøvt to typer hesjer. En som er 2 m høy og 8 dobbeltråder og en som er 1,4 m høy og har tilsammen 10 doble tråder i to rekker. Med andre ord har en laget to hesjer ved siden av kvarandre.

Erfaringene har synt at den enkle hesja gir god tørkeeffekt i oppholdsvær. Det er tungt å legge torv på de to øverste trådene og torva blir fort gjennomvåt ved slagregn. Ved vind av kulings styrke blåser mye av torva ut av hesja. Dette er en stor ulempe, særlig utover høsten.

Dobbelhesja er lett å legge i og å ta torva ut av, dersom en ordner seg slik at det er torv på begge sider av hesja og slik at en også kan kjøre på begge sider. Torva tørker noe seinere enn i den enkle hesja i godt vær, men har bedre tørkeeffekt i dårlig vær, da lesida av hesja sjelden blir gjennomvåt og en har kunnet ta ut en del tørr torv også under meget ugunstige tørkeforhold.

Felles for begge hesjer er at de må konstrueres meget sterke og avstives godt, da det blir svært tung belastning når torva er gjennomvåt.

Været i forsøksperioden.

Fra Værtjenesten ved Andøya flystasjon har en fått oppgave over middeltemperaturer og nedbørsummer for månedene april—oktober i åra 1969—73. Som det går fram av oppgavene har det vært store variasjoner i nedbørsmengder og temperatur i forsøksperioden:

		Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.
1969	Middeltemperatur ..	1,3	4,8	9,4	12,7	13,2	8,2	5,0
	Nedbørsum	46	19	73	66	27	141	200
1970	Middeltemperatur ..	0,3	5,7	9,8	12,0	12,0	8,1	5,3
	Nedbørsum	58	22	42	39	51	107	153
1971	Middeltemperatur ..	0,4	4,8	9,5	10,1	11,2	7,5	3,7
	Nedbørsum	70	46	56	76	129	142	276
1972	Middeltemperatur ..	1,5	5,4	11,6	13,5	11,6	7,2	4,1
	Nedbørsum	63	19	11	101	97	248	174
1973	Middeltemperatur ..	0,8	5,1	9,1	12,5	9,8	6,5	1,5
	Nedbørsum	60	50	96	40	185	46	207

Jeg har reknet ut den gjennomsnittlige temperatur og nedbørssummer for de enkelte måneder i forsøksperioden og har fått disse resultatene:

Middeltemperatur i Andøy 1969—73.

Mai 5,2, Juni 10,0, Juli 12,0, August 11,5, September 7,5, Oktober 4,0.

Middelnedbør i Andøy 1969—73.

Mai 33 mm, Juni 55 mm, Juli 65 mm, August 102 mm, September 135 mm, Oktober 202 mm.

Tørketid i hesjene.

Nesten all torv som er hesjet har blitt stukket og lagt utover bakken om høsten. Hesjinga har tatt til så snart telen har gått bort og myra tørket noe opp. Til vanlig har dette vært i slutten av mai. Tørkeforholda er best i juni og første delen av juli. Tørketida har variert fra 14 dager for torv hesjet i juni til over 240 dager for torv som har blitt hesjet i september.

Forholdet mellom tørketid — nedbørsmengder og temperatur.

En har forsøkt å finne den gjennomsnittlige tørketid etter ulik tid for hesjing av torva og enda om materialet er lite, synes tendensen å være klar. Ved beregning har jeg kommet til at den gjennomsnittlige tørketid for torv hesjet til forskjellig tid er:

Hesjing i Mai 20 dager, Juni 33 dager, Juli 50 dager, August 53 dager, September 170 dager.

Dersom en lager et diagram over tørketid, temperatur og nedbør som vist på fig. 1, ser en at tørketida er sterkt avhengig av nedbørsmengdene. Temperaturen synes å ha mindre betydning, men det blir mer doggfall og råere luft utover ettersommeren da temperaturen går ned.

Jeg har ikke hentet inn oppgave over luftfuktighet og vind. Andøya har typisk kystklima med rå luft og få dager med helt stille. Som regel blåser det en del og i stabile perioder med vind fra aust og nord kan en ha gode tørkeforhold.

Sammendrag.

Forsøk med tørking av torvstrø har pågått i Andøy siden 1969 og en har prøvt ulike måter å tørke torva på. En har fått tørt torv både ved bakketørking og ved tørking i skur. Denne meldinga omhandler mest tørking i hesjer og de erfaringene en har hatt med enkel og dobbel hesje og den betydning nedbørsmengda har for tørketida.

Av det materialet en har samlet i løpet av 5 års forsøk, synes det å være relativt sikkert å tørke torv i hesjer, dersom en får hesjet tor-

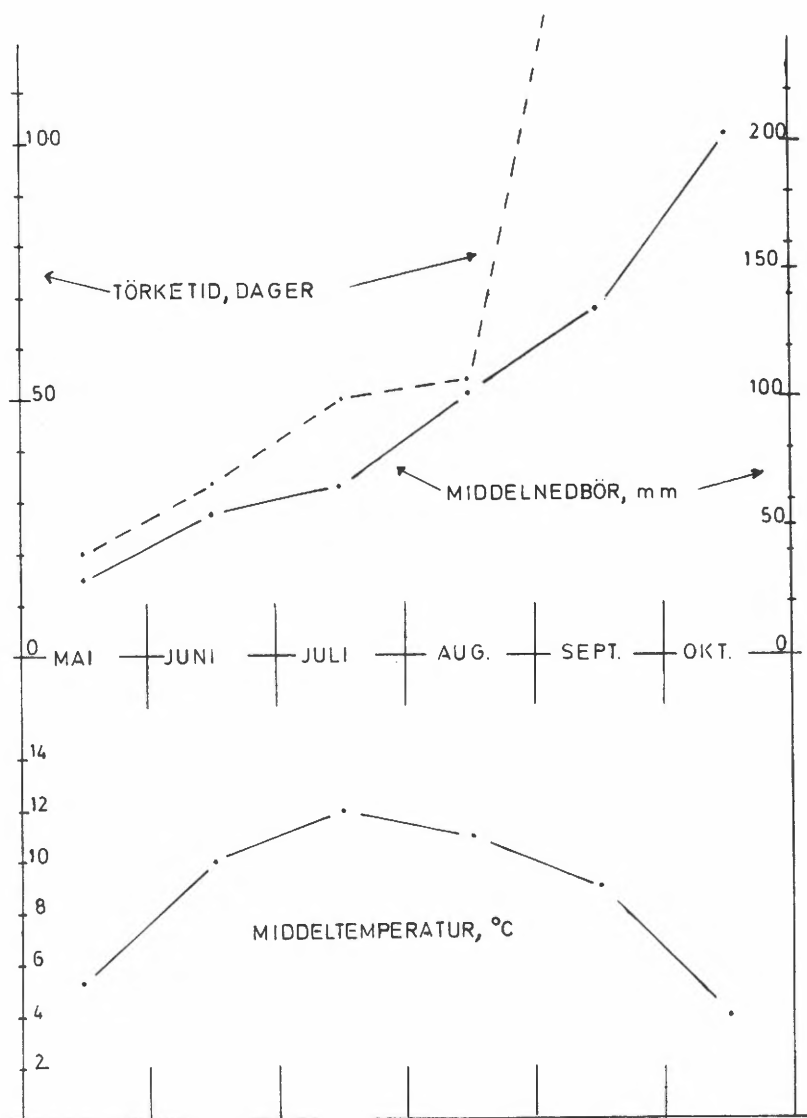

Fig. 1. Diagrammene viser gjennomsnitt tørketid, middelnedbør og middeltemperatur for forsøksperioden 1969—73. Kurven for tørketid viser at tidspunktet for innlegging i hesjene er avgjørende. Torv som legges inn senere enn ca. 1. august blir sjelden tørr samme året.

va i tida mai—juli, senere hesjing er usikker og en kan regne med at torva må henge vinteren over. Torvhesjer med torv i som står vinteren over, virker som leskjerner og samler svære snømengder, samtidig som snøen kan fare hardt fram mot hesjene. Det er derfor tvilsomt om sen hesjing kan tilrås.

Tørketida er ellers sterkt avhengig av nedbørsmengdene og i mindre grad av temperaturen.

Hensikten med forsøket har vært å finne ut om det er mulig å tørke torvstrø under de klimaforhold en har på Andøya.

Dette har en etter 5 års prøving funnet å gå bra, bare en kommer i gang med tørkingen tidlig på sommeren og har muligheter å få torva i hus så snart den er tørr.

Da Andøy har store myrområder med strøtorvmyr og det er godt marked for torvstrø, mente en at dette kunne være et alternativ som kunne styrke næringsgrunnlaget. En fant det derfor riktig å ofre en del tid på dette arbeidet.

En takker de som har vært behjelpelig med å få forsøket gjennomført. Det norske myrselskap for konsulenthjelp og veiledning, Andøya kommune for tilskudd til forsøksmateriell og Værtjenesten ved Andøya Flystasjon for meteorologiske oppgaver.

Ellers har Gartnerforeningen i Nord-Norge og Andr. Bjåstad, Dverberg, gjort det mulig å levere den ferdigtørka torva til den etablerte torvstrøbedrifta og dermed dekket den vesentligste del av kostnadene med forsøket.

Dverberg, den 22. februar 1974